ResearchGate

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: https://www.researchgate.net/publication/267323975

Marmara Üniversitesi BİR ANAHTAR PARA OLARAK EURO DOLAŞıMINI BELİRLEYEN UNSUR....

Article · January 2005

CITATIONS
0

READS
17

3 authors, including:

Mehmet Şişman
Marmara University
41 PUBLICATIONS **13** CITATIONS

SEE PROFILE

Some of the authors of this publication are also working on these related projects:

PARA-BANKA VE FİNANS View project

finance View project

All content following this page was uploaded by Mehmet Şişman on 24 October 2014.

The user has requested enhancement of the downloaded file.

Marmara Üniversitesi
İ.İ.B.F. Dergisi
YIL 2005, CİLT XX, SAYI 1

BİR ANAHTAR PARA OLARAK EURO DOLAŞIMINI BELİRLEYEN UNSURLAR ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Yrd.Doç.Dr.Mehmet Şişman*

Özet:

Bu çalışmada Euro dolaşımını belirleyen unsurlar, uluslar arası para dolaşımını belirleyen unsurlar açısından tartışmaya açılacaktır. Bu çerçevede öncelikle Avrupa Birliği bölgesinde yaşanan para birliği (tek para) tarihsel akış içinde ele alınmaya çalışılmıştır. Öte yandan uluslar arası para hareketleri içinde Euronun yeri analiz edilerek, son yıllarda türev piyasalarda Euronun neden daha fazla kullanıldığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Genel olarak meta ticaretinde ve sıcak para dolaşımındaki artışların anahtar paralar üzerinden yapılmaktadır. ABD ve gelişmekte olan ülkelerin ödemeler bilançosu açıkları ve bazı siyasi nedenlerle Euronun uluslar arası para dolaşımındaki yeri ve öneminin giderek artmakta olduğu saptaması bu çalışma açısından temel sonuçlardan biri olmaktadır. Ancak bu kullanım düzeyinin Avrupadaki verimlilik artışlarından kaynaklanması olumlu bir gelişme olurken, aynı bölgedeki işsizlik düzeyindeki artışlarda dikkati çekmektedir.

Absract:

At this research, it is investigated components of Euro's circulation in terms of international capital movements. After the Second War, In the North, there have been appeared three main eras: North America (USA) , European Union (Euro) and Japan (Pacific). In the 1970s, after the North has been lived crises, there were two influences. One of them, USA (North America) has been superiority against EU and Japan in the 1990s. Besides; North has invested direct and indirect capital movement in the South. On the other hand, the deficit of current contents are very high in the USA, so that Euro has begun common in the World economy. It is important that EU has got productivity. But, it is beginning high unemployment in the Euro area.

Giriş:

1950'li yıllardan sonraki Dünya Ekonomisinde para dolaşımına hakim olan unsurlara ilişkin olarak genelleme yapıldığında, üç para alanının günümüze kadar varlığını sürdürdüğü saptamasını yapmak gerekmektedir. Bu alanlardan birincisi

* M.Ü., İ.İ.B.F., Öğretim Üyesi

ABD doları alanının diğer iki alana göre 2000'lerde görece zayıflamakta olduğu gözlenen bir olgudur. Özellikle Euro olarak yeni bir soluk ve güç kazanan eski mark alanındaki gelişmeler dikkat çekicidir. Japon Yen'i alanında da yeni gelişmeler beklenmelidir. Bu çalışmada Euro dolaşımını belirleyen unsurlar, uluslararası para dolaşımını belirleyen unsurlar açısından tartışmaya açılacaktır. Ancak önce uluslararası fiat paralar içinde anahtar para olmanın anlamı ve Euro alanında yaşanan gelişmeleri kısaca değerlendirmek gerekmektedir.

Anahtar paranın nitelikleri ve Uluslararası fiat para olarak Euronun gelişimi:

Tarihten günümüz koşullarına ve geleceğe baktığımızda, uluslararası fiat-paranın odak noktası "anahtar" fiat-paralar olmuştur. Scammel'e göre, herhangi bir uluslararası fiat-para aşağıdaki önkoşullarda diğer ülke uluslararası fiat-paraları (yaygın deyimiyle "uluslararası rezerv para") karşısında başarılı olabilir (Scammel W. M., 1987,s.53):

1)-Bir uluslararası rezerv paraya sahip ülke, geniş bir dış ticaret hacmine sahip olmalıdır. Bu fiat-paranın uluslararası ticari ilişkilerde sıklıkla kullanılıyor olması gerekir. Ayrıca, hem sözkonusu fiat-paranın kaynak ülkesi hem de diğer dünya ülkelerinin mal talebini taşıyabilen bir ülke olmalıdır.

2)-Herhangi bir uluslararası rezerv paranın değeri, istikrarlı olarak dalgalanmalıdır. En azından kendisini ticari mübadelelerde kullanan diğer ülkelerin fiat-paralarına göre daha hızlı değer yitirmemelidir.

3)-Kendi kaynak ülkesinde; büyük işlem hacimli ve deneyimli, aynı zamanda becerikliliği ve doğruluğundan şüphe olunmayan bankacılık kurumları tarafından desteklenen bir uluslararası fiat-para olmalıdır.

Bu niteliklere uygun para aynı zamanda "anahtar para" olarak da anılır. 19. Yüzyıl ortalarında, yalnızca Büyük Britanya Sterlini tümüyle bu niteliklere uygundu. Büyük Britanya kapitalizmin ilk yeşerdiği yer olması nedeniyle ilk anahtar paraya sahip olan ülke olmuştur. 1950'lerde ABD Doları da bu koşulları taşımıştı. Bu yıllarda, ABD dolarının anahtar para özelliği daha çok II. Savaş'tan hem coğrafya olarak etkilenmediğinden hem de Birleşik Devletlerin gücü ve prestijinden gelmekteydi.

Ancak, 1960'lı yılların sonlarında, ne bu güç ne de prestij ABD dolarına bir katkı sağlamıştır. Bu yıllarda, Bretton Woods'un merkez uluslararası fiat-parası olarak ABD dolarının zorlandığı gözlenmektedir. 1960'lı yılların sonlarında ABD dolarına olan güven aşınmış, aynı zamanda merkezi anahtar para konumu sarsılmıştır.

1970'li yıllarda, dünya ekonomisinde dalgalı (ya da yüzen) döviz kurları uygulamaları uluslararası fiat-para alanlarının oluşmasıyla birlikte gözlenmiştir. Bu para alanlarından birisi, Fransa'nın eski sömürgelerinin Frankı kullanmasıyla başladı. Bu arada, İngiltere Sterlini yine eski İngiliz sömürgeleri ve İngiltere Kraliçesine sembolik bağlılığı olan ülkelerin kullandığı ayrı bir para alanı oluşturdu. Bu iki fiat-para alanı her iki bloktaki ülkelerin ticari ilişkilerinde Fransa ve İngiltere'nin ağırlığının olmasından ve Frank ve Sterline finansal olarak güvenilmesinden ortaya çıkmış örtülü bir para birliği gibiydi. Aslında, bu para alanını İlk uygulayan ülke İngiltere olduğu için deneyimli sayılabilirdi.

Günümüz uluslararası para sistemi, tek bir sisteme bağlı olmayıp, sürekli ve hızlı değişikliklerle karşı karşıya kaldığından 'para sistemsiz' olarak kabul edilebilir. 1970 ve 1980'lerde, Dünya Ekonomisi'nde önemli miktarlarda dolaşan ve uluslararası anahtar fiat-para olarak kabul edebileceğimiz paralar arasında büyük oranlı kur dalgalanmaları yaşanmıştır. Söz konusu dalgalanmalar, uluslararası para alanlarını getirmiştir.

Avrupa finans alanının Merkez ülkeleri Avrupa Birliği üyesi ülkelerdir. Bu ülkeler, 1987 yılında imzaladıkları 'Tek Avrupa Senedi' anlaşması gereği, 1992 yılından itibaren kendi aralarında ticaret engelleri ve sınır denetimlerini tamamen kaldırdılar. Bu süreç; enerji, telekomünikasyon, ulaşım ve su arzı konularında olduğu gibi, finansal hizmetlerde de birleştirici bir etki yarattı.

1992 Tek Avrupa Senedi anlaşması; ABD, Japonya gibi diğer Merkez ülkelerin Batı Avrupa'ya ilgisini artırdı. Bu ilgi, dolaysız yatırımların artması biçiminde kendisini gösterdi. Çünkü, Avrupa birliği sınırları içindeki gümrüksüz serbest dolaşım hakkı, ABD ve Japonya reel kesimi (TNCs: ulusötesi şirketler) için yeni kar fırsatları yaratmıştı. ABD kökenli ulusötesi şirketler 1987'de 15.4 milyar $ olan Avrupa'daki dolaysız yabancı sermaye yatırımlarını; 1988'de 18.8 milyar $'a, 1989'da 21.1 milyar dolara çıkarmıştı bile. Bu çerçevede, Batı Avrupa'ya en büyük dış yatırım ABD şirketlerinden gerçekleşmiştir. Öte yandan, 1989'da 411 Japon şirketi Batı Avrupa'da üretime başlamıştı. Örneğin, Toyota 1990 yılında, İngiltere'deki en büyük dış yatırımcıydı. Fransa, daha önceki yıllarda Japon yatırımları ve ticaret işlemlerine en çok korumacılık uygulayan ülkelerden olmasına rağmen; 1989'da 'işsizlikten iyidir' diyerek bu kararından vazgeçti (Allen R.E., 1994, s.117).

Böylece, bu dolaysız TNC yatırımları, 1987-1990 yılları arasında Batı Avrupa'ya ortalama %3 ekonomik büyüme katkısı yaptı. Bu arada, Avrupa Birliği içerisinde Almanya; Avrupa Tek senedi anlaşması çerçevesinde en büyük sermaye malı ihracatçısı olarak en karlı ülke konumunu perçinledi. Almanya, 1989 ve 1990 yılında ekonomik büyümesine %4 katkı sağladığı gibi, ticaret fazlası vermeye başladı. 1989'da Almanya'nın diğer Avrupa Birliği ülkeleriyle gerçekleştirdiği

ticarette 55 milyar$'lık ticaret fazlası bulunuyordu. Bu rakam aynı yıl, Almanya'nın toplam GSYİH'nın %4-5'ine tekabül ediyordu. Kasım 1989'da Doğu Almanya'nın da katılmasıyla, Almanya birleşmenin zorlukları dışında Avrupa finans alanı içerisinde ekonomik güç olarak sivrildi. 1 Temmuz 1990'da iki Almanya'nın parasal birliği de gerçekleşti. Bu aşamadan sonda doğu kesiminde işsizlik arttı. Bunun nedeni; Doğu Almanya'da işçi başına çıktı, batı tarafındaki işçi başına çıktının %40'na tekabül etmesiydi. Böylece, Temmuz '90'da doğu kesimindeki işsizlik ikiye katlanarak 270.000'e çıktı. 1993 ortalarında, Almanya'nın batı kesiminde işsizlik oranı %7.5'ken, doğu kesiminde %15.3'e ulaşmıştı. Bu çerçevede, Almanya'nın doğu kesimindeki reel yatırımları finanse edebilmesi için yılda 70-80 milyar$'a gereksinimi vardı (Allen R.E., 1994, s.119). Bu nedenle, 1990'ların ilk dört yılında Almanya Merkez Bankası Bundesbank, yüksek faiz, dolayısıyla düşük mark kuru uygulamalarıyla, uluslararası finans kesimlerinden borçlanma eğilimine girmiştir.

1993 yılından itibaren uluslararası para-sermaye'nin yüksek faiz getirisinden yararlanmak amacıyla Almanya'yı seçmesi, Avrupa Birliği'ndeki o zamanki 12 ülkenin büyümesini yavaşlatan bir unsur olmuştur. Bu arada, bir Avrupa para Krizi yaşandı. Zira, aşırı değerli mark kuru (düşük kur), Avrupa'da anahtar para konumu nedeniyle, Alman markının diğer zayıf paraları (Portekiz Esküdosu, İspanyol pesetası, İtalyan lireti gibi) olumsuz etkilemesine neden oluyordu. 1993 yılında, Avrupa Birliği ülkelerinin 1979'da uygulamaya soktukları Avrupa para Sistemi (APS) çökme noktasına geldi. Avrupa Para Sistemi spekülatif akımlara elverişli bir sistemdi. Spekülatörler, Birlik içindeki ulusal paraların dalgalanmasını belirli bir aralıkta gerçekleştiğini bildiklerinden risksiz kazanç olanağını elde edebiliyorlardı. Ayrıca, spekülatif akımların yer aldığı bir başka alan da faiz getirisi düşük paralar ve faiz getirisi yüksek paralar arasındaydı. Bu durumu engellemek için sabit kurlara dayalı APS yerini, kurların %30 dalgalanmalara açık hale getirildiği esnek kur sistemine bırakıyordu. Avrupa Birliği'nin parasal birliği'ni öngören bu sistemdeki çatlak, Birliğin ortak para birimi olarak kullanılan Equ'nun Euro adıyla daha güçlü bir biçimde gündeme getirilmesine neden olmuştur. Böylece 1991'de Hollanda'nın Maastricht kentinde alınan ekonomik ve parasal birlik kararları tek tek uygulamaya geçirildi. Bu olgunun en önemli nedenleri; para-sermaye hareketlerinin spekülatif yapısı, AB içindeki farklı ekonomik yapıdaki ülkelerin para politikalarında eşgüdüm sağlayamaması ve Alman Merkez Bankası Bundesbank'ın Alman iç politikasındaki etkisinin artması olarak sayılabilir (Yılmaz Ş., 1995-Kış,s.14). 1998 yılında Avrupa Merkez Bankası kuruldu. 1999'da 1 Equ= 1 Euro değişimiyle tüm toptancılık ve bankacılık işlemlerinde para birimi olarak Euro kullanılmaya başlandı. Birliğe üye ülkelerin borçları Euro cinsinden hesaplanmaya başlandı. 1 Ocak 2002'den bu yana Euro cinsinden banknotlar ve bozuk paralar dolaşımdadır. Danimarka, İsveç ve Büyük Britanya dışındaki ülkeler Euro para birimini kendi ulusal para birimlerini tedavülden kaldırarak, kullanmaktadırlar.

Uluslararası para ve sermaye piyasalarında dolaşımı belirleyen unsurlar ve Euro:

Genel olarak para ve sermaye piyasalarındaki dolaşımı aşağıdaki kategorilerdeki unsurlar belirlemektedir (Howells ve Bain, 2000, 13)

1-Meta ticareti. Uluslararası ticaret hacmi arttıkça dolaşımda bulunan anahtar para birimlerinin artması beklenir.

2-Ulusötesi şirketlerin (TNCs) dolaysız yabancı sermaye faaliyetleriyle sonuçlanan faaliyetleri. Burada vergi ödemelerini azaltmak için yapılan kar transferleri de bu faaliyetlerin içindedir.

3-Korku ve panik saikiyle (funk Money) para giriş çıkışları: paranın daha güvenceli, dolayısıyla en az riskli alanlara kayması. Hesap blokeleri, vergilemedeki endişeler, konvertibilite sınırlamaları ve yurtiçinde tercih edilmeyen kurlarla yerli paraya geçiş koşulları gibi uygulamalara karşı para sahiplerinin daha güvenceli alanları tercih etmesi.

4-Ticari amaçlı 'sıcak para': farklı ülkelerde faiz farklılığına dayalı arbitraj gelirlerinden yararlanmak amacıyla dolaşan para kitlesi. Çok hızlı yer değiştirebildiğinden sıcak para olarak isimlendirilmiştir. 1920'li ve 1990'lı yıllarda Sterlin ve diğer Avrupa paraları üzerinden gerçekleşen spekülatif sıcak para akımlarının varlığı bilinmektedir.

5-Döviz kurlarında beklenen değişikliğe dayalı olarak dolaşan ve yine sıcak paranın bir kolu olarak bilinen para hareketleri. Özellikle anahtar paralar üzerinden çok büyük miktarlarda yapıldığında önemli gelirlerin elde edilebildiği ve bu yolla para dolaşımının son otuz yılda arttığı anlaşılmaktadır.

Yukarda belirtilen beş temel kategori açısından düşünüldüğünde kuşkusuz 1970'lerden günümüze önemli dalgalanmalar gerçekleşmiştir.Euro'nun dolaşıma girdiği 2002'den bu yana gerçekleşen meta ticareti açısından düşünüldüğünde tablo 1'deki şu verilere ulaşılmaktadır.

Tablo 1: Cari işlemler Bilançosu **ABD Doları**

Ortalama	1991–2000	2001	2002	2003	2004(1)
ABD	–150	–394	–481	–542	–496
Avrupa Birliği	**9**	**–6**	**67**	**36**	**48**
Japonya	107	88	113	138	144
Diğer gelişmiş Ülkeler	4	56	46	41	44
Gelişen Asya	22	90	132	148	128
Dünyanın geri kalanı	–72	–3	13	58	33
Dünya (2)	*–80*	*–169*	*–110*	*–121*	*–99*

(1) IMF Tahmini. (2)ödemeler bilançolarındaki hata, eksik ve asimetrileri yansıtır.

Kaynak: IMF, *World Economic Outlook*; national data. Table II.7

Tablo 1'e göre ABD'nin önemli bir cari işlemler açığı bulunmaktadır. Avrupa Birliği de Japonya kadar olmasa bile Dünyanın geri kalanındaki 100'ün üzerindeki ülkeden daha fazla miktarda cari işlemler fazlasına sahiptir. Dolayısıyla meta ve diğer hizmet akımlarında Euro'nun artan önemiyle karşılaşmaktayız. IMF verilerine göre 2003'de Birleşik Krallık dahil Dünya ihracatının yarısı Euro bölgesinden (%43), yine Birleşik Krallık dahil Dünya ithalatının yaklaşım %40'ı yine Euro bölgesinden yapılmaktadır (http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2004/02/pdf/statappx.pdf).Yukarıdaki ikinci kategori olan dolaysız yabancı sermaye yatırımları açısından bakıldığında Eurostat verilerine göre; AB'ne 1999 ve özellikle 2000'den sonra önemli ölçüde ABD ve Japonya yatırımı gözlenmektedir. Ayrıca AB'nin Çin ile olan ticareti giderek ivme kazanmaktadır 2004'de 62 milyara euro'ya çıkmıştır (*Eurostat/Bureau of Economic Analysis/Bank of Japan).*

Uluslararası para ve sermaye piyasalarında dolaşımı belirleyen 3, 4 ve 5. kategoriler için Bank of international Statement'ın yayınladığı Regular OTC Derivatives Market Statistics (The Global OTC Derivatives Market at end-June 2004 6 December 2004) adlı süreli yayın incelendiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır. 2002'den bu yana döviz ticareti içeren türev piyasalardaki sözleşmelerin Euro üzerinden yapılanları Dolar,Yen ve Pound üzerinden yapılan sözleşmeler gibi %50 civarı artış göstermiştir. Öte yandan 2002 Aralık ayından 2004 temmuz ayına kadar faiz oranı üzerinden yapılan türev piyasalarda Euro üzerinden yapılan sözleşmeler, Dolar,Yen ve Pound üzerinden yapılan faiz sözleşmelerinin çok üzerinde gerçekleşmiştir. Hatta Euro ile yapılan faiz oranı sözleşmeleri (63 trilyon dolar) ABD doları ile yapılan faiz oranı sözleşmelerinin (57 trilyon dolar) önüne geçmiştir (http://www.bis.org/publ/r_fx04.pdf). Dolayısıyla, Euro alanının özellikle 2002 sonrası kendi içinde bir sinerji yarattığı söylenebilir.

James Tobin, 1978'deki bir makalesinde ABD emek verimliliğinin Almanya ve Japonya'ya göre geri kalmasının dolar açısından sonuçlarını inceler (Tobin, 1978, 5). 1990'lı yıllarda yarı iletkenler, bilgisayar ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle ABD bunu tersine çevirmeyi bir ölçüde başarmıştı. Bu anlamda emek verimliliği açısından ABD ile AB arasındaki bir karşılaştırma yapıldığında, işçi başına 300 saat daha az çalışan Avrupa işçisi ile ABD işçisi arasındaki verimlilik farklılığı azalma eğilimindedir (http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04200.pdf).

Öte yandan birikim sürecinde finansal yükümlülüklerin teknik yeniliklerle birlikte yeni değer formasyonu oluşturduğunu biliyoruz (Weeks J.,1981, 195). 1980'li yıllardan itibaren özellikle iletişim teknolojilerindeki yenilikler işlem (transactions) maliyetlerinde yüksek boyutlu düşüşler yaşanmasına neden olmuştur. Bu anlamda Euro dolaşımının mali kesim açısından getirebileceği değişiklikleri irdelemek açısından sorgulama yapmak gerekmektedir. Bu anlamda, ödünç veren

ülkelere dönük sınıflandırma açısından uluslararası para dolaşımını yönlendiren unsurlar şunlardır:

1-Borçlar; Dünya Bankası, IMF gibi kuruluşlar ve hükümetler tarafından verilen borçlar. Genel olarak 1990'lı yıllar Merkez ülkeler açısından; 1970-80'li yıllarda uluslararası mali piyasalardaki serbestleşmenin (deregulations) sonuçlarının alındığı dönem olarak bilinmektedir. Gelişen ya da Çevre piyasa ekonomileri de 1980'li yılların ikinci yarısından itibaren bu sürece ayak uydurarak, 1990'lı yıllarda kendi üretken yatırımlarına göre beklenmedik ölçüde özel sermaye akımlarını kabul ettiler (Şişman, 2003, 101,102).

2-Ulusal banka ödünçleri; yabancıların yurtiçindeki ulusal bankalardan borçlanmaları

3-Yabancı piyasalarda bono satın almaları ya da yabancı piyasalarda bono akışı.

4-Uluslararası hisse senedi akışı

5-İhracat kredileri

6-Banka hesapları: Şirketler tarafından açılan birden fazla para cinsinden banka hesapları.

Yukarda belirtilen kriterler açısından da Euro bölgesinde hareketliliğin arttığı gözlenen bir olgudur. Uluslararası borçlanmalarda en çok rezerv para olarak kullanılan ABD dolarını kullanılması doğaldır. Fakat Euronun ardından gelen ikinci büyük anahtar rezerv para olarak yeni bir atılım sergilediği gözlenmektedir (Skidmore ve Lairson, 2003, 176)

2004'ün son ayında artan Euro/ dolar paritesi yükseliş Euro para ve sermaye piyasalarında büyümenin habercisi olmuştur. Bu olgunu aşağıdaki şu nedenlere bağlanabilir.

1-ABD ödemeler bilançosu ve bütçe açıkları. Bu açıkları kapatmak için Avrupalı sermaye çevrelerinin ellerinde bulundurdukları dolar ve dolar cinsinden tahviller. Buradaki herhangi bir çözülme endişesi Euro'yu yukarı iten nedenler arasında sayılabilir.

2-ABD Federal Reserve'ün düzenlemeleri (regulations):

a) ABD bankalarında mevduata ödenen faiz oranlarını belirlenmesine ilişkin kurallar ve AB'deki görece daha yüksek faizler nedeniyle, paranın AB'deki bankalara yönelmesini çekici kılan unsurlar.

b) Avrupa Bankalarında gecelik mevduatlara ödenen faiz oranının 30 günlük mevduttan daha düşük olmamasına dönük yasak.

3-Avrupa bankalarında görece serbest olan yurtiçi bankacılık faaliyetlerinde sınırlı döviz kontrollerinin varlığı.

4-Politik nedenlerle ABD hükümetleri tarafından bloke edilen dolar varlıkları.

5-1973 sonrası gerçekleşen petrol fiyatlarındaki artışlar sonucu gelirleri artan OPEC ülkelerinin yine politik nedenlerle ABD dışında mevduat açmaları. Hatta, Venezuela petrol karşılığında Euro talep etmektedir. Bu olgu yaygınlaştığı ölçüde Yen ve Euro'da spekülatif hareketler olasıdır.

6-İsveç, Lüksemburg ve Liechtenstein gibi ülkelere ve kıyıbankalarına (offshore) para akışı. Bu aynı zamanda işlem ve iletişim maliyetlerinin düşmesiyle artan sıcak para hareketlerinin 15-20 yıllık bir uzantısı niteliğindedir (finansallaşma-mali küreselleşme).

5-Merkez bankalarının uluslararası rezerv olarak tuttukları paralar. Yine Euro/ dolar paritesindeki artışlara bağlı olarak Euro'nun değer artışındaki sorunları engellemek için ülkelerin Merkez bankaları eskiye göre daha fazla Euro cinsinden rezerv bulundurmak durumunda kalmaktadırlar. Dünya Ekonomisi'nde en yüksek döviz rezervlerine sahip ülkeler şöyle sıralanmaktadır. 840.6 milyar ABD dolarıyla Japonya, 609.9 ABD dolarıyla Çin, 242.7 ABD dolarıyla Tayvan ve 202.1 ABD dolarıyla G. Kore. Bu ülkelerin hepsinde ve diğer rezerv tutan ülkelerde Euro'yu döviz rezervi olarak tutma yönünde eğilimler gözlenmektedir. Japonya'nın %20-30 civarı Euro rezervi bulundurduğu, Çin'in dolar yanında Euro'yu da rezerv para seçmeye başladığı (%25 civarı), bilinmektedir. Ayrıca Güney Kore'nin 2004'de döviz rezervlerini Euro cinsinden çeşitlendireceğini açıklaması Doların %1,4 değer kaybetmesine yol açmıştır. Altıncı büyük döviz rezervine sahip Hindistan (135 milyar dolar) ve ardından Rusya'nın Euro'yu rezerv para olarak bulundurma gayretleri de önemli gelişmelerdir. Hatta Ukrayna seçimleri sonrası siyasi bir kararla Rusya'nın Euro'yu rezervlerinin (92 milyar dolar) üçte biri düzeyine çıkardığı gözlenmiştir. Sonuç olarak, IMF dünyadaki döviz rezervlerinde doların payının 2003 sonunda yüzde 63.8'e düştüğünü açıkladı. 2002'de doların payı yüzde 66.9'du. IMF'ye göre euronun payı ise aynı zaman dilimi içerisinde yüzde 16.7'den yüzde 19.7'ye yükseldi. Asya ülkelerinin başı çekmesiyle dünyadaki merkez bankalarının döviz rezervleri 2000 yılında yaklaşık 2 trilyon dolara eşitken, bu rakam 2004'te 3.5 trilyon dolara kadar çıktı (Milliyet, 25 Kasım 2004 ve 12 Mart 2005). Bu artış aynı zamanda anahtar paralar üzerinden yapılan uluslararası para reformu tartışmalarını yeniden gündeme getirmektedir (Şişman, 2004, 41).

Kuşkusuz mali hareketlilik reel kesimdeki gelişmelerin etkisi dışına uzun süre çıkamaz. Bu nedenle dünya ekonomisinin durgunluk eğilimleri anahtar para kompozisyonuna ilişkin gelişmeleri etkileyecek en önemli göstergedir.

Euro Bölgesinin sorunları

Günümüz Avrupa Birliği'nin en önemli sorunu işsizlik ve parasal birliği oluştururken yaşanan aksaklıklardır.. İşsizlik, tüm Birlik için ortalama 2002'de %8.1'den 2003'de %9.1'e yükselmiştir. Birlik içinde işsizlik açısından bölgeler arası farklılığın varlığı bir yana, kadınlarda (%10,2) ve 25 yaş altı nüfusta (%17,4) 2004'de de daha yüksek bir işsizlik oranı gözlenmektedir (http://epp.eurostat.cec.eu.int/cache/ITY_PUBLIC/3-01122004-AP/EN/3-01122004-AP-EN.PDF).

Sonuç yerine

Avrupa Birliği Euro bölgesinde uluslararası para ve sermaye dolaşımını etkileyen kategoriler açısından bir sorgulama yapıldığında, Dünya Ekonomisi'nde ikinci anahtar para olarak Euro bölgesinde 1999'dan günümüze hareketlilik artmaktadır. Cari işlemler bilançosu tüm Birlik açısından fazla vermektedir. Emek verimliliği çalışılan saatlar dikkate alındığında ABD'ye yaklaşmaktadır. Euro'nun işlem maliyetlerini düşürücü ve mikro bazda fiyatlardaki şeffaflık artırıcı etkileri dikkate alındığında Birlik açısından olumlu gelişmeler yaşanmaktadır (Cleaver, 1997, 143). Aynı para biriminin Birlik çapındaki mal fiyatlarında da eşitlemeyi hızlandırdığı anlaşılmaktadır.Uluslararası kredi piyasalarında faiz oranı üzerinden yapılan sözleşmelerde Euro cinsinden yapılan sözleşmeler diğer iki anahtar parayla (dolar ve Yen) yapılan sözleşmelerden daha fazla gerçekleşmektedir.Bu eğilimin 11 Eylül sonrası daha da arttığını ve Irak savaşı sonrası ABD'ye mesafeli duran ülkelerin Avrupa Birliğinin temel para birimi Euro kullanımını artırdıkları gözlenmektedir. Ancak, AB 25 yaş altı ve kadın nüfusun işe yerleştirilmesinde sorunlar yaşamaktadır.

Kaynakça

1-**Allen R.E.**, (1994) Allen, Roy E. (1994), Financial Crises and Recession in the Global Economy (Studies in International Political Economy), Edward Elgar, Cambridge.

2-BIS, The Global OTC Derivatives Market at end-June 2004 6 December 2004. http://www.bis.org/publ/r_fx04.pdf

3-Cleaver, 1997, Understanding the World Economy, Routledge, London, s.143.

4-http://epp.**eurostat**.cec.eu.int/cache/ITY_PUBLIC/1-09112004-AP/EN/1-09112004-AP-EN.PDF

5-Howells P. ve Bain K., (2000), Financial Markets and Institutions, FT Prentice Hall s.13

6-IMF, *World Economic Outlook*; national data. Table II.7 http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2004/02/pdf/statappx.pdf

7-Scammel W. M., (1987), The Stability of International Monetary System, Rowman& Littlefield, Hong Kong.

8-Şişman Mehmet, (2003) Mali sermayenin küreselleşmesi, Set yayınları, İstanbul.

9-Şişman Mehmet, (2004) Uluslararası Para Reformu Tartışmaları: üretim sistemi düzelmeden mümkün mü?, İktisat Dergisi, İFMC, sayı 455, Kasım.

10-Lairson T. D., Skidmore D. (2003)., International Political Economy, Third Edition, Thomson, Canada

11-http://www.**milliyet**.com/2004/11/25/ekonomi/aeko.html

12-http://www.**milliyet**.com/2005/03/12/ekonomi/aeko.html

14-Tobin, James 'A Proposal for Monetary Reform', Eastern Economic Journal, July/ October 1978
http://www.globalpolicy.org/socecon/glotax/currtax/original.htm (10 Mart 2004)

15-Weeks J., (1981) *Capital and Exploitation* , Princeton: Princeton University Pres.

16-Yılmaz, Şiir (1995), "Avrupa Para Birliği", Ekonomik Yaklaşım dergisi (Gazi Ünv. İktisat Böl.), Kış-Cilt 6, sayı:15, Kavram yayınları, Ankara.

View publication stats